

DANIEL

5-6

Belsazars ondergang en Daniëls trouw aan God onder het Medisch-Perzische bewind.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/daniel/5-6

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Terugblik op Daniël 1-4	4 min	4
2	Belsazar en de betrouwbaarheid van Daniël	3 min	5
3	Belsazars feest en de heilige tempelvaten	3 min	7
4	Het schrift aan de wand	3 min	9
5	De koningin laat Daniël roepen	4 min	11
6	Daniël bestraft Belsazars hoogmoed	4 min	14
7	God bezit Belsazars adem en levensweg	1 min	16
8	Mene en Tekel uitgelegd	3 min	17
9	Peres en de val van Babylon	2 min	19
10	Wie was Darius de Meder?	3 min	20
11	Daniël krijgt gezag onder Darius	3 min	22
12	Daniëls trouw tegenover corrupte bestuurders	3 min	23
13	Menselijk toezicht in de gemeente	2 min	25
14	Een opgelegde verantwoordingsstructuur	3 min	27

15	Verantwoording aan God en aan elkaar	2 min	29
16	Het complot en het gebedsverbod	3 min	30
17	Bidden in de richting van Jeruzalem	3 min	32
18	Daniëls vaste gebedsgewoonte	3 min	34
19	Darius probeert Daniël te redden	3 min	36
20	Daniël in de verzegelde leeuwenkuil	2 min	37
21	God sluit de muilen van de leeuwen	2 min	39
22	Daniëls redding door geloof	2 min	40
23	Oordeel, koninklijk bevel en slot	4 min	42
	Om verder te lezen		44

1

Terugblik op Daniël 1-4

We gaan naar Daniël hoofdstuk 5. In de eerste vier hoofdstukken bevinden we ons in de tijd van Nebukadnezar, de koning die Daniël en zijn vrienden in 605 voor Christus gevangennam en hen naar Babylon wegvoerde. In hoofdstuk 1 zien we dat Daniël en zijn vrienden uit een aantal gevangenen werden uitgekozen en een bijzondere opleiding kregen vanwege hun bovengemiddelde eigenschappen: hun knappe uiterlijk, hun verstand en hun geest. Met name Daniël, zo wordt ons in hoofdstuk 1 verteld, had een bijzondere gave om dromen uit te leggen. Dat kwam in de volgende hoofdstukken tweemaal naar voren, in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 4.

Nebukadnezar had dromen. In hoofdstuk 2 had hij een droom over een beeld dat werd vernietigd doordat een steen het aan de voeten trof. Daniël zei dat de verschillende metalen waaruit dit beeld bestond, opeenvolgende wereldrijken voorstellen. Dat begint bij Babylon en eindigt met de vestiging van het Koninkrijk van God in de tijd van het vierde koninkrijk, waarvan de geschiedenis heeft aangetoond dat het het Romeinse Rijk was. Christus vestigde Zijn Koninkrijk dus in de tijd van die koningen, zoals Daniël had gezegd dat Hij zou doen.

In hoofdstuk 3 kwam Daniël helemaal niet voor, maar er kwam wel een beeld in voor. Dat was het beeld dat Nebukadnezar oprichtte, een groot gouden beeld van ongeveer zevenentwintig meter hoog en bijna drie meter breed, heel mogelijk een beeld van hemzelf. We weten niet dat dit werkelijk zo was, maar hij eiste dat iedereen het aanbad. De drie Hebreëen, Sadrach, Mesach en Abed-Nego, weigerden dat te doen. Zelfs onder bedreiging met de dood wilden ze geen compromis sluiten. Daarom werden ze in de vurige oven geworpen. Daar werden ze op bovennatuurlijke wijze bewaard door een bovennatuurlijk wezen, dat er volgens Nebukadnezar uitzag als óf de Zoon van God óf een zoon van de goden.

Hoe dan ook, er kwamen maar drie mannen naar buiten. Er gingen drie mannen naar binnen en er kwamen drie mannen naar buiten. In de tussentijd waren er vier mannen binnen. Toen de drie naar buiten kwamen, waren ze niet door de vlammen verwond en roken ze zelfs niet naar rook. Hun kleren waren niet geschroeid en hun haar was niet geschroeid. Nebukadnezar wist dat dit een wonder was en prees de God van Sadrach, Mesach en Abed-Nego.

In hoofdstuk 4 had Nebukadnezar nog een droom. Deze keer ging die over hemzelf, hoewel hij werd afgebeeld als een boom die werd omgehakt en later weer werd hersteld. Vanwege zijn hoogmoed werd hij omgehakt, en hem werd verteld dat hij een tijdlang krankzinnig zou worden. Er staat feitelijk dat er ‘zeven tijden over hem’ zullen voorbijgaan.

De precieze tijdsduur is niet bekend. De meest voor de hand liggende uitleg is waarschijnlijk dat zeven tijden zeven jaar betekent, hoewel we erkennen dat het getal zeven symbolisch kan zijn voor een volledige periode. Het woord ‘tijden’ is op zichzelf natuurlijk ook niet exact. Nebukadnezar was dus óf zeven jaar óf een andere tijdsduur krankzinnig, en daarna werd hij hersteld. Toen hij weer bij zinnen kwam, prees hij God opnieuw.

In hoofdstuk 2, 3 en 4 zien we Nebukadnezar dus God prijzen. In hoofdstuk 5 is hij dood. Hij is er niet meer, misschien is hij naar de hemel gegaan; wie weet? Maar in hoofdstuk 5 regeert nu zijn kleinzoon Belsazar.

2

Belsazar en de betrouwbaarheid van Daniël

In dit hele hoofdstuk wordt Belsazar de zoon van Nebukadnezar genoemd, en wordt Nebukadnezar zijn vader genoemd. Dat is eenvoudigweg een manier van spreken. ‘Vader’ kan voorouder betekenen en ‘zoon’ kan afstammeling betekenen. In de hele Schrift is dat zo, en dat is hier beslist het geval. Het zou onjuist zijn te denken dat er maar één generatie tussen Belsazar en Nebukadnezar zat. Hij was in feite de zoon van Nabonidus, die, zoals we in onze inleiding hebben gezien, de laatste bekende koning van Babylon was die in buitenbijbelse bronnen wordt vermeld.

Buitenbijbelse historische bronnen op spijkerschrifttabletten vertelden ons aanvankelijk alleen over een man met de naam Nabonidus, die ten tijde van de val van Babylon de laatste koning daar was. Dat bracht critici ertoe te zeggen dat de Bijbel het bij het verkeerde eind had, omdat Daniël zei dat Belsazar in die tijd de regerende vorst was. Daarover lezen we in dit hoofdstuk: de val van Babylon, dat in handen kwam van de Meden en de Perzen.

Natuurlijk werd de Bijbel door archeologische vondsten in de afgelopen honderdvijftig of honderdzesig jaar in het gelijk gesteld, waardoor de critici zo ongeveer voor gek stonden. Ze lijken dat nooit toe te geven. Ze gaan gewoon verder met de volgende klacht, en dan wordt opnieuw bewezen dat ze ongelijk hebben. Ze zeggen nooit dat het hun spijt. Ik denk dat criticus zijn betekent dat je nooit hoeft te zeggen dat het je spijt dat je hebt gelogen en Daniël hebt belasterd. Maar Daniël lijkt altijd als winnaar uit de strijd te komen wanneer hij en de critici met elkaar in de clinch liggen. Het duurt alleen even, omdat de critici hardleers zijn en het tijd kost om alles op te graven wat voor de waarheid van belang is. Maar wanneer de waarheid aan het licht komt, blijkt tot nu toe steeds dat Daniël gelijk had en zijn critici ongelijk.

Belsazar blijkt dus de koning in hoofdstuk 5 te zijn, en dit verhaal speelt zich af in de laatste nacht van de heerschappij van Babel. Cyrus de Pers wordt óók Darius de Meder genoemd, óf er stond onder Cyrus een andere man die Darius de Meder heette. Ik zou zeggen dat je het zowel als DA-ri-us als da-RI-us kunt uitspreken. Ik wissel ertussen. Ik zou er waarschijnlijk één moeten kiezen en het daarbij houden, maar soms klinkt Darius mij goed in de oren en soms klinkt Darius mij goed in de oren, dus ik blijf heen en weer gaan. Ik zou politicus moeten worden. Maar Cyrus, de leider van de Meden en de Perzen, verovert Babel zonder strijd. Er is geen verzet. Hij trekt onder de muren door, via de rivierbedding van de Eufraat, en neemt de stad in terwijl die niet op haar hoede is. De stad werd op dat moment door Cyrus belegerd, maar de muren van Babel waren zo enorm dat de Babyloniërs binnen de stad het gevoel hadden dat ze onkwetsbaar waren. En dus besloot Belsazar een feest te geven, en hij nodigde duizend van zijn hoogste functionarissen uit. Er staat:

3

Belsazars feest en de heilige tempelvaten

Koning Belsazar richtte een groot feestmaal aan voor zijn duizend machthebbers, en in tegenwoordigheid van die duizend dronk hij wijn.

DANIËL 5:1

Dit is meer dan twintig jaar na de dood van Nebukadnezar, dus er ligt een behoorlijke tijd tussen de vorige hoofdstukken van Daniël en dit hoofdstuk. Er zijn minstens twintig jaar verstreken.

Onder invloed van de wijn beval Belsazar dat men de gouden en zilveren voorwerpen moest halen die zijn vader Nebukadnezar had weggehaald uit de tempel in Jeruzalem, opdat de koning, zijn machthebbers, zijn vrouwen en bijvrouwen eruit zouden drinken. Toen haalde men de gouden voorwerpen die men uit de tempel, het huis van God, in Jeruzalem had weggehaald, en de koning, zijn machthebbers, zijn vrouwen en bijvrouwen dronken eruit.

DANIËL 5:2-3

In de laatste hoofdstukken van Jeremia lezen we over alle vaten en voorwerpen die Nebukadnezar in 586 voor Christus meenam naar Babel. Maar zelfs in dit boek lezen we over een eerder tijdstip, in 605 voor Christus, precies de tijd waarin Daniël in ballingschap werd weggevoerd, toen er ook vaten en dergelijke uit de tempel werden meegenomen. Sommige voorwerpen uit het huis van God werden volgens vers 2 van hoofdstuk 1 meegenomen. Er waren dus gouden en kostbare meubelstukken, vaten en dergelijke die bij de tempel hoorden. Een deel daarvan nam Nebukadnezar bij de ene gelegenheid mee en de rest bij een andere gelegenheid.

Ze waren daar al heel lang opgeslagen, en deze vaten waren heilig voor de HEERE. Ze mochten uitsluitend gebruikt worden voor de aanbidding van Jahweh. Zelfs vrome Joden mochten ze niet voor privégebruik gebruiken. Ze waren speciaal voor God apart gezet, net als de ark of de tabernakel. Als iemand die daar niet toe bevoegd was de ark aanraakte, kon hij dood neervallen. Als iemand in de tabernakel iets anders dan heilig vuur offerde, kon hij ter plekke gedood worden. Uit het Oude Testament zijn gevallen bekend waarin dat gebeurd is.

Nebukadnezar had deze heilige voorwerpen meegenomen en opgeslagen. Belsazar haalt ze uit de opslag om ze te gebruiken bij de aanbidding van zijn heidense goden en om op die goden te proosten. Daarmee beledigt Belsazar Jahweh rechtstreeks en opzettelijk. Hij vreest God totaal niet, in tegenstelling tot Nebukadnezar, die God uiteindelijk wel vreesde en verklaarde dat God geëerd moest worden.

Er staat dus in vers 3:

Toen haalde men de gouden voorwerpen die men uit de tempel, het huis van God, in Jeruzalem had weggehaald, en de koning, zijn machthebbers, zijn vrouwen en bijvrouwen dronken eruit.

DANIËL 5:3

Ze hebben waarschijnlijk niet gezegd: „Laten we drinken op de goden van ijzer, hout en steen.” Waarschijnlijk noemden ze die goden bij naam. Ze prezen ongetwijfeld hun heidense goden bij naam. Maar de schrijver noemt de namen van de goden niet eens. Hij noemt ze eenvoudig goden van goud, zilver, brons, hout en steen, om te onderstrepen dat het helemaal geen goden zijn. Ze zijn slechts gemaakt en gevormd uit materialen die mensen gebruiken.

4

Het schrift aan de wand

Op hetzelfde ogenblik kwamen er vingers van een mensenhand tevoorschijn, die op het pleisterwerk van de wand van het koninklijk paleis schreven, tegenover de kandelaar, en de koning zag het gedeelte van de hand die schreef.

DANIËL 5:5

Wat er geschreven werd, wordt ons pas een heel stuk later verteld. Wanneer Daniël uiteindelijk verschijnt om de uitleg te geven, leest hij ook welke woorden daar geschreven stonden. Dat lees je in vers 25. Er stond:

Dit is het schrift dat werd geschreven: MENE, MENE, TEKEL, UFARSIN.

DANIËL 5:25

Dit waren woorden die Belsazar en zijn mensen niet onmiddellijk konden begrijpen en die uitgelegd moesten worden.

Het was op zijn zachtst gezegd beslist griezelig om daadwerkelijk de hand van een man te zien, of een deel van de hand van een man. Of dit nu een reusachtige hand was, een hand op ware grootte of wat dan ook, ons wordt geen duidelijk beeld gegeven. Er was slechts een deel van de vingers van de hand te zien, en die krasten deze letters en woorden in het pleisterwerk op de muur.

Er staat:

Toen veranderde de gelaatskleur van de koning, zijn gedachten verschrikten hem, zijn heupgewrichten verslapten en zijn knieën knikten.

DANIËL 5:6

Hij had zonder enige schroom feestgevierd en de God van Israël bespot door Zijn vaten te gebruiken om de valse goden te prijzen. God verscheen, en dat veranderde de houding van de koning. Zijn gezicht veranderde en zijn gedachten verontrustten hem zozeer dat zijn heupgewrichten losraakten en zijn knieën tegen elkaar sloegen.

Je ziet dat in tekenfilms: de knieën van mensen klapperen tegen elkaar wanneer ze bang zijn. In het echt zie je dat eigenlijk nooit, maar ik ben er vrij zeker van dat de schrijver van Daniël geen tekenfilms had gezien. Het idee dat iemand zo bang kan zijn dat zijn knieën tegen elkaar klapperen, moet dus hier zijn oorsprong hebben.

En de koning riep met kracht dat men de bezweerders, de Chaldeeën en de toekomstvoorspellers moest laten binnentreden. De koning nam het woord en zei tegen de wijzen van Babel: Iedereen die dit schrift kan lezen en mij de uitleg ervan te kennen kan geven, zal gekleed worden in purper, met een gouden keten om zijn hals, en hij zal als derde in het koninkrijk heersen.

DANIEL 5:7

De reden waarom hij zegt: ‘de derde heerser’, wordt natuurlijk niet uitgelegd in Daniël, maar die kennen we uit archeologische ontdekkingen. Nabonidus, de vader van Belsazar, was de eerste heerser, maar hij had zich gedeeltelijk teruggetrokken. Hij bevond zich op dat moment in Arabië. Belsazar was onder zijn vader de tweede heerser. De eerstvolgende positie die hij kon weggeven zonder zijn eigen positie weg te geven, was dus iemand tot derde heerser in het koninkrijk maken.

Uiteindelijk biedt hij dit inderdaad aan Daniël aan, nadat Daniël het schrift heeft gelezen. Belsazar komt zijn belofte na, maar Daniël heeft er ook niet de minste belangstelling voor om kapitein te worden van een schip dat diezelfde nacht zinkt. Het is alsof je tot kapitein van de Titanic wordt benoemd.

Nu kwamen alle wijzen van de koning, maar zij konden het schrift niet lezen en de koning de betekenis ervan niet bekendmaken. Toen raakte koning Belsazar zeer verontrust. Zijn gelaatsuitdrukking veranderde en zijn edelen waren verbijsterd.

5

De koningin laat Daniël roepen

De koningin, van wie de naam ons hier niet wordt gegeven, weet meer dan Belsazar over Daniëls vroegere loopbaan en over de invloed en het aanzien die hij bij Nebukadnezar had verworven. Belsazar lijkt niet van Daniël op de hoogte te zijn. Het is mogelijk dat Daniël zich eenvoudig terugtrok toen Belsazar aan de macht kwam. Misschien was hij zelfs al tijdens een eerder bewind meer op de achtergrond geraakt. Mogelijk waren er jongere raadgevers aangesteld, en Daniël was hier waarschijnlijk in de tachtig of negentig. Op dit moment was hij al meer dan zestig jaar in Babylon. Als hij zelfs nog maar een tiener was toen hij daar aankwam, moet hij nu waarschijnlijk ongeveer tachtig of ouder zijn geweest.

Deze koningin kende Daniël dus. Belsazar blijkbaar niet. Zij moet een oudere koningin zijn geweest, mogelijk de koningin-moeder, misschien Belsazars moeder of zelfs zijn grootmoeder, wellicht de weduwe van Nebukadnezar zelf. Wie zij ook was, haar naam wordt niet vermeld. Maar ze vertelt hem dat er een oudere raadgever was die door Nebukadnezar was geraadpleegd.

Er staat:

Naar aanleiding van de woorden van de koning en zijn machthebbers trad de koningin het huis binnen waar de maaltijd plaatsvond. De koningin antwoordde en zei: O koning, leef in eeuwigheid. Laten uw gedachten u niet verschrikken en laat uw gelaatskleur niet veranderen.

DANIËL 5:10

Ze was blijkbaar niet uitgenodigd, of had er tot op dat moment geen belangstelling voor om te komen. Ze hoorde over hun radeloosheid en dacht dat ze daadwerkelijk iets wist waarmee ze aan de oplossing van het raadsel kon bijdragen.

Er is een man in uw koninkrijk in wie de geest van de heilige goden is, want in de dagen van uw vader is bij hem licht, verstand en wijsheid gevonden, zoals de wijsheid van goden. Daarom stelde koning Nebukadnezar, uw vader, hem aan als hoofd van de magiërs, de bezweerders, de Chaldeeën en de toekomstvoorspellers — uw eigen vader, o koning! Want er werden een uitzonderlijke geest, kennis en verstand om dromen uit te leggen, onthulling van raadsels en ontwarring van knopen in hem gevonden, namelijk in Daniël, die de koning de naam Beltsazar had gegeven. Laat nu Daniël geroepen worden, zodat hij de uitleg ervan te kennen zal geven.

DANIËL 5:11-12

Daarmee bedoelt ze: je voorvader.

De uitdrukking ‘raadsels onthullen’ luidt in het Aramees letterlijk ‘knopen losmaken’. Het is natuurlijk beeldspraak, maar in de oorspronkelijke tekst staat ‘knopen losmaken’. Hier is het weergegeven als ‘raadsels onthullen’.

Dat lijkt sterk op de naam van de koning, maar is net iets anders.

Toen werd Daniël bij de koning gebracht. De koning sprak tot Daniël en zei:

Toen werd Daniël bij de koning gebracht. De koning nam het woord en zei tegen Daniël: Bent u die Daniël, een van de ballingen uit Juda, die de koning, mijn vader, uit Juda hierheen heeft gebracht? Ik heb namelijk over u gehoord dat de geest van goden in u is, en dat in u licht, verstand en uitzonderlijke wijsheid gevonden worden. Welnu, de wijzen en de bezweerders zijn bij mij gebracht om dit schrift te lezen en mij de uitleg ervan te laten weten, maar zij zijn niet in staat de uitleg van deze woorden te kennen te geven. Ik echter heb over u gehoord dat u uitleggingen kunt geven en knopen kunt ontwarren. Nu, als u het schrift kunt lezen en mij de uitleg ervan laat weten, zult u gekleed worden in purper, een gouden keten om uw hals krijgen, en zult u als derde heersen in het koninkrijk.

DANIËL 5:13-16

Opnieuw: knopen losmaken.

Daniël walgt natuurlijk van deze man en is diep gegriefd over de manier waarop Belsazar de tempelvaten heeft gebruikt. Daniël spreekt hem dus niet eerbiedig toe. Hij zegt:

Toen antwoordde Daniël en zei in de tegenwoordigheid van de koning: Houd uw geschenken voor uzelf, en geef uw beloningen aan een ander. Toch zal ik nu het schrift voor de koning lezen en de uitleg ervan zal ik hem laten weten.

DANIËL 5:17

6

Daniël bestraft Belsazars hoogmoed

In plaats van rechtstreeks aan de opdracht te beginnen, besluit hij een preek te houden. Hij besluit de koning te bestraffen omdat die niet zo wijs was als Nebukadnezar, die Jahweh, de God van de Hebreëen, vreesde. Hij heeft een publiek dat niet weg kan. Belsazar zal beslist blijven en op de uitleg wachten, dus Daniël kan die tijd gebruiken zoals hij wil. Hij gaat prediken en de koning bestraffen.

Hij zegt:

Wat u, o koning, betreft, de allerhoogste God heeft uw vader Nebukadnezar het koningschap, grootheid, eer en majesteit gegeven. Vanwege de grootheid die Hij hem had gegeven, beefden en sidderden alle volken, natiën en talen voor hem. Hij doodde wie hij wilde en hij liet in leven wie hij wilde. Hij verhoogde wie hij wilde en hij vernederde wie hij wilde. Maar toen zijn hart zich verhief en zijn geest zich verhardde in hoogmoed, werd hij van zijn koninklijke troon gestoten en heeft men hem zijn eer ontnomen. Hij werd uit de mensenwereld verstoten, zijn hart werd gelijk aan dat van de dieren, zijn verblijf was bij de wilde ezels, men gaf hem gras te eten, zoals aan runderen, zijn lichaam werd bevochtigd door de dauw van de hemel, totdat hij erkende dat God, de Allerhoogste, Heerser is over het koningschap van de mensen en daarover aanstelt wie Hij wil.

DANIËL 5:18-21

Dat betekent: door hoogmoed. Dat was inderdaad de les van hoofdstuk 4 die Nebukadnezar leerde en die feitelijk was voorzeggd in de droom die hij had voordat hij krankzinnig werd. Daniël voorspelde:

Men zal u namelijk uit de mensen wereld verstoten, en u zult uw verblijf hebben bij de dieren van het veld. Men zal u gras te eten geven, zoals aan runderen, en u zult bevochtigd worden door de dauw van de hemel. Zeven tijden zullen over u voorbijgaan, totdat u erkent dat de Allerhoogste Heerser is over het koningschap van de mensen en dat geeft aan wie Hij wil. Dat er ook gezegd is dat men de stam met de wortels van de boom moest laten staan — uw koningschap zal bestendig zijn nadat u erkend zult hebben dat de God van de hemel de Heerser is.

DANIËL 4:25-26

Dit is wat Nebukadnezar aan het einde van hoofdstuk 4 als waarheid beleed, toen hij weer bij zinnen kwam.

Dat is de enige manier om verstandig te zijn: de soevereiniteit van God erkennen. Nebukadnezar werd verstandig door wat God met hem deed, maar deze jonge man heeft daar niets van geleerd. Hij heeft geen enkele aandacht geschonken aan de geschiedenis. Daarom heeft hij zijn eigen ondergang over zich afgeroepen door de God van de hemel niet te eren.

Er staat:

Wat u, Belsazar, zijn zoon, betreft, u hebt uw hart niet vernederd, hoewel u dit alles wist.

DANIËL 5:22

Blijkbaar was de krankzinnigheid van Nebukadnezar, hoewel die vele jaren eerder plaatsvond, algemeen bekend en openbaar vastgelegd. Belsazar kan daar onmogelijk onwetend van zijn geweest.

U hebt zich verheven tegen de Heere van de hemel, want de voorwerpen van Zijn huis heeft men bij u gebracht. En u, uw machthebbers, uw vrouwen en bijvrouwen hebben wijn eruit gedronken, en u hebt uw goden van zilver en goud, koper, ijzer, hout en steen geprezen, die niet kunnen zien en niet kunnen horen en geen kennis hebben. U hebt echter de God in Wiens hand uw adem is en aan Wie al uw paden toebehoren, niet verheerlijkt. Daarom is door Hem het gedeelte van de hand gezonden en dit schrift geschreven.

DANIËL 5:23-24

7

God bezit Belsazars adem en levensweg

De hand die je zag, was de hand van deze God, de God Die jouw adem in Zijn hand houdt. Dezelfde hand die op het pleisterwerk schreef, houdt ook jouw adem vast. Dat wil natuurlijk zeggen dat iedere ademtocht je door God wordt gegeven. Het is een geschenk. Je hebt er geen recht op.

Belsazar had na het horen van deze godsspraak natuurlijk nog maar weinig ademteugen te gaan. Hij stierf die nacht vóór middernacht. God had hem tot op dat moment al zijn ademtochten gegeven. Hij had dankbaar moeten zijn en ontzag moeten hebben. Als God Degene is Die ervoor kan kiezen je nu ter plekke dood te slaan en je geen volgende ademteug te geven, dan hoef je niemand anders te vrezen dan Hem. Er is niemand anders Die je moet behagen dan Hem.

Hij zei dat al jouw wegen Hem toebehoren. Omdat Hij je ademtochten geeft, bezit Hij die. Hij bezit al je tijd en al je daden. Hij bezit alles wat uit jou voortkomt. Hij bezit niet alleen jou. Hij bezit ook alle wegen die je gaat en alle dingen die uit jou voortkomen. Alles ben je Hem verschuldigd. Daarom zal Belsazar worden geoordeeld, omdat hij die God heeft onteerd en een groot aantal valse goden heeft geëerd die hem niet kunnen redden, die hem niet van Yahweh kunnen redden.

Vers 25:

Dit is het schrift dat werd geschreven: MENE, MENE, TEKEL, UFARSIN.

DANIËL 5:25

8

Mene en Tekel uitgelegd

Dit zijn Hebreeuwse woorden die op zichzelf geen zin vormen. Het eerste woord, mene, letterlijk mina, duidt een gewichtseenheid voor geld aan die gelijkstond aan vijftig zilveren sikkels. De naam van die maat komt van het woord dat ‘tellen’ betekent, en zo vat Daniël mene op. Het betekent ‘geteld’. Geteld. Daniël moet daar een zin van maken, want het woord op zichzelf deelt niets mee. Daarom gaat hij zeggen:

Dit is de uitleg van deze woorden. MENE: God heeft de dagen van uw koningschap geteld en Hij heeft er een einde aan gemaakt.

DANIËL 5:26

Maar er staat ook tekkel. Tekel is een andere munt, een andere munteenheid. Het was eenvoudigweg het woord voor een sikkkel, en het is afgeleid van het woord ‘wegen’. Mene, mene, tekkel wordt daarom door Daniël uitgelegd als ‘geteld, geteld, gewogen’. Maar het is alsof geld wordt gewogen en uitgeteld. Daar zijn die woorden van afgeleid. Dat kan de wijzen in verwarring hebben gebracht. Ze wisten niet goed hoe ze dit moesten begrijpen. Het leek wel een soort financieel overzicht. Maar Daniël maakt heel duidelijk: nee, zo moet je het niet opvatten.

Upharsin: de u is als het woord ‘en’ in het Nederlands, en pharsin is het meervoud van pares. Pares betekent een halve sikkel, of een verdeling van een sikkel. Daniël vat dit op als ‘verdeeld’. We hebben dus ‘geteld, geteld, gewogen, verdeeld’. Zoals je ziet, deelt dit geen informatie mee zonder dat er enkele andere woorden aan worden toegevoegd. Daniël moet de uitleg geven.

Er zit ook een woordspeling in: pharsin is het meervoud van pares en wordt ongeveer hetzelfde uitgesproken als het woord voor Perzisch. Hij geeft het hier een soort dubbele betekenis, want upharsin klinkt sterk als het woord voor Perzisch, maar het betekent in feite ‘verdeeld’. Het betekent eigenlijk een halve sikkel, maar het is afgeleid van het woord dat in die taal ‘verdeeld’ betekent.

Het is duidelijk dat hier dubbelzinnigheid bestaat. Dit is geen boodschap waarvan een slimme bedrieger noodzakelijkerwijs de betekenis had kunnen achterhalen, al had een slimme bedrieger misschien iets kunnen improviseren. Maar zonder dat Daniël erbij wordt gehaald, is het niet duidelijk wat de boodschap is. Het is duidelijk dat God de boodschap niet gewoon helder voor Belsazar heeft uitgeschreven. Hij eiste dat Daniël erbij zou komen. God had het duidelijker kunnen opschrijven dan dit. Maar Hij maakte het dubbelzinnig en moeilijk te begrijpen, zodat Daniël erbij gehaald kon worden en zijn eigen superioriteit kon tonen boven de astrologen en de wijzen, die er geen chocola van konden maken. Hij zegt:

Dit betekent elk woord: ‘Mene’ betekent ‘getal’—God heeft de dagen van je koninkrijk geteld en er een einde aan gemaakt.

Blijkbaar heeft Hij de dagen van je koninkrijk geteld, en dat vastgestelde aantal dagen is nu verstreken.

Tekel, wat ‘gewogen’ betekent:

TEKEL: u bent gewogen in de weegschaal en u bent te licht bevonden.

DANIËL 5:27

Je hebt niet beantwoord aan de maatstaf die God voor een koning hanteert, en daarom heeft het aantal van je dagen zijn einde bereikt, misschien voortijdig, vanwege je dwaasheid en slechtheid.

Peres:

9

Peres en de val van Babylon

PERES: uw koninkrijk is verdeeld en het is aan de Meden en de Perzen gegeven.

DANIËL 5:28

Dan is er nog de andere betekenis: het koninkrijk wordt aan de Meden en Perzen gegeven.

Het is eigenlijk peres, het woord voor ‘verdeeld’, en paras, met maar één letter verschil, is het woord voor ‘Perzen’. Hij zegt dus dat het koninkrijk verdeeld is en gegeven aan... Hij had gewoon ‘de Perzen’ kunnen zeggen, maar omdat het verdeeld is, wordt het tussen twee groepen verdeeld: de Meden en de Perzen. Natuurlijk vormden de Meden en de Perzen geen afzonderlijke groepen die de stad daadwerkelijk onder elkaar verdeelden. Maar het klopte wel, want de Meden en de Perzen hadden zich tot één strijdmacht verenigd, en het waren afzonderlijke etnische groepen die hier samen de buit zouden verdelen.

Toen beval Belsazar dat zij Daniël in purper moesten kleden, met een gouden keten om zijn hals, en dat zij van hem moesten uitroepen dat hij als derde in het koninkrijk zou heersen.

DANIËL 5:29

Daniël was dus werkelijk een paar minuten lang een man van hoge rang: de derde heerser in het koninkrijk Babylon, op dat moment het grootste koninkrijk ter wereld. Daniël was niet alleen een Joodse profeet; hij was een paar minuten lang, of hooguit

een paar uur, de op twee na machtigste man ter wereld.

Hij had dit niet gewenst. Hij had natuurlijk in vers 17 gezegd:

Toen antwoordde Daniël en zei in de tegenwoordigheid van de koning: Houd uw geschenken voor uzelf, en geef uw beloningen aan een ander. Toch zal ik nu het schrift voor de koning lezen en de uitleg ervan zal ik hem laten weten.

DANIËL 5:17

Maar ik denk dat hij waarschijnlijk liever had dat de koning hem een purperen gewaad aandeed dan dat hij zei: ‘Zijn hoofd eraf,’ of hem in de vurige oven liet gooien. Dat zou je van de koning hebben kunnen verwachten nadat hij zo’n boodschap had gekregen. De koning was dronken genoeg, denk ik. Hij was waarschijnlijk een vrolijke dronkaard, geen gemene dronkaard. Dus hij deed zo van: ‘O, Daniël, jij bent een goeie kerel. Bedankt dat je me de waarheid hebt verteld. Laten we hem die gewaden aantrekken.’

In diezelfde nacht werd Belsazar, de koning van de Chaldeeën, gedood.

DANIËL 5:30

10

Wie was Darius de Meder?

Men denkt dat Cyrus op dat moment dichterbij de vijftig was, al is zijn precieze leeftijd volgens mij niet bekend. De schrijver van Daniël zou beslist van Cyrus hebben geweten. Ik geloof dat Daniël het geschreven heeft, maar veel mensen opperen dat het iemand anders was, iemand die veel later leefde. Daar ben ik het niet mee eens.

Laten we eerlijk zijn: Cyrus was beroemd, vooral achteraf. De Joden kenden de naam Cyrus als die van hun grote bevrijder. Hij zou zoiets zijn als de George Washington van hun geschiedenis, die hen van hun onderdrukkers bevrijdde. Een latere schrijver zou

dus vanzelfsprekend niet de fout maken te denken dat iemand die Darius heette de Joden had bevrijd en Babylon had veroverd, terwijl in werkelijkheid iedereen wist dat Cyrus dat had gedaan.

We hebben dus Darius, die werkelijk moeilijk te identificeren is. Historici weten niet precies wie hier met Darius wordt bedoeld, maar het is óf een verwijzing naar Cyrus, zoals veel wetenschappers hebben geopperd, al levert dat enkele problemen op. Waarom wordt hij de Meder genoemd, terwijl Cyrus in feite een Pers was? Dat is wel een probleem.

Darius zou een titel kunnen zijn die Cyrus zelf aannam, of die later met terugwerkende kracht voor hem werd gebruikt. Want er zijn volgens mij ongeveer vijf bekende Dariusussen in de Perzische geschiedenis die heersers waren. Het kan dus gewoon een koninklijke titel zijn geweest, en Cyrus kan met die titel zijn aangeduid. Maar er zijn hier enkele kwesties die het wat moeilijk maken om deze man met Cyrus te identificeren, hoewel het misschien niet onmogelijk is. Er zijn wetenschappers die denken dat hij Cyrus is.

Anderen menen dat hij Gubaru is, gespeld als G-U-B-A-R-U, Gubaru. Agbaru en Gubaru zijn twee verschillende mannen, maar ze zijn allebei militair betrokken bij de innamen van Babylon. In sommige oude verslagen wordt gezegd — ik denk dat Herodotus het vermeldt — dat Cyrus Gubaru tot gouverneur van de stad maakte. Hij bestuurdde de stad een paar jaar terwijl Cyrus elders bezig was. Cyrus veroverde de stad, handelde daar eerst enkele zaken af, vertrok en kwam een paar jaar later terug om zelf vanuit die stad te regeren. Gubaru was dus gedurende die korte periode de feitelijke heerser, de koning van Babylon. Velen veronderstellen dat hij degene is naar wie wordt verwezen als Darius de Meder.

Of Gubaru een Meder was of niet, weten we niet. Daniël weet meer over Darius dan wij over Gubaru weten. Daniël kent de afkomst van de man, zoals we zullen zien wanneer we dit verder behandelen. Hij kent de leeftijd van de man. Hij kent het volk waartoe de man behoort. Deze man is duidelijk een historische figuur. De schrijver kent te veel feiten over hem om het om een vergissing te laten gaan. Maar we hebben er moeite mee hem met zekerheid te identificeren. Hoe dan ook, wanneer sommigen in de rest van het boek Daniël over Darius lezen, waar hij nog meer dan eens wordt genoemd,

plaatsen ze Cyrus eenvoudigweg in die rol. Anderen zeggen dat Gubaru die rol vervult. Hoewel beide theorieën te verdedigen zijn, is geen van beide onomstotelijk bewezen. Er zijn dus enkele dingen in Daniël die we op dit moment eenvoudigweg niet zullen kunnen oplossen.

11

Daniël krijgt gezag onder Darius

Hoofdstuk 6 bevat misschien wel het beroemdste verhaal uit het boek Daniël. Ieder kind op de zondagsschool kent het.

Darius, de Meder, ontving het koningschap toen hij ongeveer tweeënzestig jaar oud was.

DANIËL 6:1

Nadat Perzië zijn verovering had voltooid — dit is nu de Perzische heerser, niet de Babylonische — verdeelde Darius het koninkrijk in 120 gebieden, elk met een eigen provinciale bestuurder. Er staat:

Het behaagde Darius over het koninkrijk honderdtwintig stadhouders aan te stellen, die over heel het koninkrijk verdeeld zouden zijn,

DANIËL 6:2

Er waren drie personen aan wie deze 120 verantwoording aflegden, en Daniël was een van hen. Mogelijk had ieder van deze drie er veertig onder zich, maar het kan ook zijn dat de 120 niet gelijk over hen verdeeld waren.

Hoe Daniël aan een positie binnen het bestuur van Darius kwam, wordt niet uitgelegd. Daniël had onder meer dan één koning van Babylon laten zien dat hij briljant en nuttig was. Darius was nu een andere koning uit een ander koninkrijk. Maar kort na zijn

aankomst moet hij gehoord hebben hoe waardevol deze man Daniël was. Zoals Nebukadnezar Jeremia op waarde wist te schatten toen hij Jeruzalem veroverde, zo wist de veroveraar van Babylon Daniël op waarde te schatten.

Daniël kreeg aanvankelijk een positie als een van de drie toezichthouders aan wie de 120 satrapen verantwoording moesten afleggen, zodat de koning geen schade zou lijden. Daarna onderscheidde Daniël zich boven de andere rijksbestuurders en satrapen, omdat er een voortreffelijke geest in hem was. Dat is wat de koningin in hoofdstuk 5, vers 12 had gezegd: hij bezat een voortreffelijke geest, kennis en inzicht. De koning overwoog hem daarom over het hele rijk aan te stellen.

Dit maakte natuurlijk andere mensen jaloers. Zij waren niet godvruchtig, maar wel eerezuchtig, en Daniël kreeg eerlijk gezegd een voorkeursbehandeling vanwege zijn bekwaamheid. Er staat:

Toen overtrof deze Daniël de rijksbestuurders en de stadhouders, omdat er een uitzonderlijke geest in hem was. De koning overwoog hem over heel het koninkrijk aan te stellen.

DANIEL 6:4

Vervolgens probeerden de andere bestuurders een grond voor een aanklacht tegen Daniël te vinden in zijn bestuur van het koninkrijk. Dat wil zeggen: ze zochten naar een tekortkoming in zijn trouw aan het Perzische Rijk. Maar er staat dat ze geen aanklacht of gebrek konden vinden, omdat hij trouw was. Ook werd er geen fout of gebrek in hem gevonden.

12

Daniëls trouw tegenover corrupte bestuurders

Let op het verschil tussen Daniël en het veronderstelde karakter van de satrapen. Daniël was trouw. Van de satrapen was de koning daar niet zo zeker van. Hij moest toezichthouders over hen aanstellen, zodat hij door toedoen van zijn functionarissen geen schade zou lijden. Mensen met macht hebben uiteraard de gelegenheid, en daardoor de verleiding, om misbruik te maken van hun positie. Ze kunnen

steekpenningen aannemen of zelfs op bepaalde manieren van de overheid stelen, doordat zij ergens toegang toe hebben waar anderen geen toegang toe hebben. De koning wist dat er met zoveel boeven — of zoveel politici — altijd het gevaar bestond dat ze hem zouden bestelen. Daarom moest hij toezicht op hen laten houden door mensen zoals Daniël. Dat kwam doordat zij niet trouw waren, of er in elk geval niet op vertrouwd kon worden dat ze trouw zouden zijn. Daniël bewees daarentegen dat hij trouw was.

Er is, denk ik, een tegenstelling met de tijd van Josia. Toen Josia de tempel liet herstellen en zulke dingen liet doen, moest daarvoor een grote som geld beschikbaar worden gesteld. Over de mensen die voor het geld zorgden en het beheerden, werd gezegd dat ze trouw waren. Ze hoefden aan niemand verantwoording af te leggen. Dat staat in 2 Koningen, hoofdstuk 22. In 2 Koningen 22:7 staat:

Maar er hoeft door hen geen rekenschap te worden afgelegd van het geld dat hun in handen gegeven is, want zij handelen oprecht.

2 KONINGEN 22:7

Dit waren de werklieden die aan de tempel werkten om die te herbouwen of te herstellen. In het gedeelte over de tijd van Josia wordt over alle werklieden gesproken en worden ze in de verzen 4 tot en met 6 opgesomd. Vers 7 zegt:

Ze hoeven echter geen verantwoording af te leggen over het geld dat hun is toevertrouwd, want ze zijn betrouwbaar.

Dit vertelt ons veel over het hele onderwerp van verantwoording afleggen. Mensen die zich in hun geweten tegenover God verantwoordelijk weten, zullen trouw handelen, omdat ze weten dat God toekijkt. Denk eraan dat Paulus in Kolossenzen tegen de dienaren zei dat ze eerlijk moesten zijn en hard moesten werken:

Slaven, wees in alles uw aardse heren gehoorzaam, niet met ogendienst als om mensen te behagen, maar oprecht van hart, in het vrezen van God. En alles wat u doet, doe dat van harte, als voor de Heere en niet voor mensen, in de wetenschap dat u van de Heere als vergelding de erfenis zult ontvangen, want u dient de Heere Christus.

KOLOSSENZEN 3:22-24

Het geweten van een christen zegt hem dat hij alles wat hem wordt opgedragen trouw voor de Heere doet. Omdat zijn geweten voor de Heere staat en hij zich in zijn geweten tegenover God verantwoordelijk weet, zal hij trouw zijn. Menselijke controle wordt dan aanzienlijk minder belangrijk, zo niet volkomen overbodig.

Een man die zijn geweten tegenover God niet zal schenden, heeft geen ander mens nodig om toezicht op hem te houden. Aan de andere kant zal een man die zijn geweten tegenover God wel schendt en zich niet tegenover God verantwoordelijk weet, manieren vinden om zelfs menselijke controle te omzeilen.

13

Menselijk toezicht in de gemeente

Ik was eens in een gemeente in McMinnville waar ze sterk de nadruk legden op de noodzaak om verantwoording af te leggen, je aan de oudsten te onderwerpen en dat soort dingen. Ik had voortdurend problemen met hen. Uiteindelijk konden we eenvoudigweg niet met elkaar overweg en liep het op niets uit, omdat ze al hun mensen behandelden als kinderen, als ongehoorzame kinderen. Iedereen moest over

alles verantwoording afleggen. Ik was niet zo onderdanig. Ik had die verantwoordingsplicht niet nodig. Ik gedroeg me goed. Ik leefde voor God. Het ging prima met me.

Maar ik wilde niet per se in een van hun kleine groepen zitten, omdat de leiders van die kleine groepen niet erg geestelijk waren. Het leek mij gewoon niet het beste voor mijn gezin. Ik heb daarover gesprekken met de voorganger gevoerd, en ze zeiden: 'O, je moet verantwoording afleggen. Het is gevaarlijk als je geen verantwoording hoeft af te leggen.' Maar uiteindelijk bleek dat een van hun oudsten, die beslist deel uitmaakte van hun verantwoordingsstructuur, acht jaar lang verhoudingen had gehad met twee vrouwen in de gemeente. Uiteindelijk kwam dat aan het licht. Al die tijd woonde hij vergaderingen van de oudsten bij en zat hij stevig verankerd in deze menselijke verantwoordingsstructuur, terwijl hij twee verhoudingen had. Ik had geen enkele verhouding en ik had buiten mijn eigen geweten geen enkele verantwoordingsstructuur.

Maar als je verantwoording aflegt aan God, heb je een geweten. Je zult trouw zijn. Je zult niet doen wat verkeerd is, omdat je weet dat God het zal afkeuren. Het doet er niet toe wat mensen denken. Maar als je alleen bezorgd bent over wat mensen denken en je geen verantwoording aflegt aan God, zul je zelfs manieren vinden om de mensen te omzeilen die geacht worden toezicht op je te houden. Je zult manieren vinden om vals te spelen.

Er is hier dus een tegenstelling tussen bijvoorbeeld deze satrapen, die bestuurlijke taken en verantwoordelijkheden in Perzië kregen, enerzijds, en de arbeiders die aan de tempel werkten anderzijds. Ons wordt verteld dat de arbeiders die aan de tempel werkten trouw waren. Ze hoefden aan niemand verantwoording af te leggen. Dat is voor ons misschien een vreemd begrip als we in gemeenten hebben gezeten die de nadruk leggen op de noodzaak om verantwoording af te leggen.

14

Een opgelegde verantwoordingsstructuur

Op een bepaald moment had ik contact met een christelijke organisatie die onbekende christelijke musici wierf. Dat wil zeggen: mensen die geen artiesten met platenopnamen waren, maar wel op kleine schaal een muziekbediening hadden. Deze organisatie wilde als bemiddelingsbureau voor zulke groepen optreden, en ze hadden contact met mij. Ik had er enige belangstelling voor om hen optredens voor mij te laten boeken, dus vulde ik een aanmeldingsformulier in. Ze vroegen: 'Wie is je voorganger?' Ik had geen voorganger. Ik maakte op dat moment eigenlijk geen deel uit van een gemeente, dus gaf ik de laatste voorganger op die ik had gehad. Dat was enkele jaren eerder, in een andere staat.

Toen ze mijn aanmelding hadden ontvangen, belden ze me en zeiden: 'We hebben hier een probleem.'

Ik zei: 'Wat is het probleem?'

Ze zeiden: 'Je woont in Oregon, en je hebt een voorganger opgegeven die voorganger is in een gemeente in Californië.'

Ik zei: 'Ja. Wat is daar het probleem mee?'

Ze zeiden: 'Bezoek je die gemeente in Californië?'

Ik zei: 'Nee. Ik was daar vroeger oudste, maar ik bezoek die gemeente niet meer.'

Ze zeiden: 'Welke gemeente bezoek je nu?'

Ik zei: 'Heel veel verschillende.'

Ze zeiden: 'Aan wie leg je verantwoording af?'

Ik zei: 'Aan de Heere. Aan wie leggen jullie verantwoording af?'

Ze zeiden: 'Maar je hebt een verantwoordingsstructuur nodig.'

Ik zei: 'Hoe ziet die eruit?'

Ze zeiden: ‘Je moet deel uitmaken van een georganiseerde gemeente met een raad van oudsten en een voorganger die toezicht op je houdt.’

Ik zei: ‘Dus het enige waar jullie het over hebben, is lid zijn van een gemeente. Dat noemen jullie verantwoording afleggen.’

Ze zeiden: ‘Alle artiesten met wie wij werken, moeten verantwoording afleggen aan een plaatselijke voorganger.’

Ik zei: ‘Ik ontbijt op twee verschillende ochtenden per week met twee voorgangers, en iedere week praten we tijdens het ontbijt. Is dat verantwoording afleggen?’

Ze zeiden: ‘Ga je naar hun gemeente?’

Ik zei: ‘Nee.’

Ze zeiden: ‘Dan leg je aan hen geen verantwoording af.’

Ik zei: ‘Maar wacht eens, ik ben bevriend met deze voorgangers. Iedere week praten we tijdens het ontbijt. Is dat geen verantwoording afleggen?’

‘Nee, je moet tot hun gemeente behoren. Er moet een verantwoordingsstructuur zijn,’ zeiden ze.

Ik zei: ‘Bedoelen jullie het volgende? Stel dat ik lid word van de grootste gemeente in de stad en daar iedere week op de achterste rij zit. De voorganger kent mijn naam niet; voor hem ben ik slechts een gezicht in de menigte. Leg ik wat jullie betreft dan toch voldoende verantwoording af?’

Ze zeiden: ‘Ja, daar komt het ongeveer op neer.’

Ik zei: ‘Hoe kan ik verantwoording afleggen als de voorganger niet eens weet wie ik ben?’

Ze zaten eenvoudigweg vast in dit idee dat je een of andere hiërarchie van menselijke verantwoording nodig hebt.

15

Verantwoording aan God en aan elkaar

Nu denk ik dat menselijke verantwoording waardevol is, want eerlijk gezegd nemen we niet altijd verstandige beslissingen. Zelfs als we God willen behagen, houden we onszelf soms voor de gek en slaan we de verkeerde weg in. Het is goed om mensen in je leven te hebben. Maar verantwoording hoeft niet gestructureerd te zijn. Je moet vriendschappen hebben. Paulus zei over zichzelf:

Integendeel, wij hebben de schandelijke, verborgen praktijken verworpen; wij wandelen niet in bedrog en vervalsen ook niet het Woord van God, maar door het openbaar maken van de waarheid bevelen wij onszelf aan bij elk menselijk geweten, in de tegenwoordigheid van God.

2 KORINTHE 4:2

Wat mij betreft kan ieder mens mij ter verantwoording roepen.

Als ik naar een gemeente ga, moet ik natuurlijk rekenschap afleggen aan de leiders van die gemeente, en ook aan alle anderen in de gemeente. Het hoeft geen oudste te zijn. Iedereen kan naar me toe komen en zeggen: 'Steve, ik heb je iets horen zeggen waarvan ik vind dat je het niet had moeten zeggen. Ik heb gehoord dat je iets deed wat je niet hoorde te doen.' Het hoeft geen oudste te zijn, want als je rekenschap aflegt aan God, zul je correctie aannemen van iedereen die God op je weg brengt. Je zult je laten onderwijzen.

Maar als je geen rekenschap aflegt aan God, zul je een schurk zijn. Je zult manieren vinden om een schurk te zijn, zelfs als je deel uitmaakt van een gestructureerd systeem waarin je rekenschap moet afleggen. We hebben gezien dat Daniël een trouw man was. Niemand hield toezicht op hem, en mensen probeerden hem te pakken, maar ze konden niets verkeerd vinden omdat hij trouw was. Dat was anders dan de mannen over wie hij toezicht hield, want die waren niet betrouwbaar. En bij deze gelegenheid bewezen ze dat door tegen de koning te liegen. Het toezicht op deze satrapen was

bedoeld om te voorkomen dat de koning door hun toedoen verlies zou lijden. En toch zou het plan dat ze tegen Daniël bedachten er beslist toe hebben geleid dat de koning verlies leed. Daniël was zijn waardevolste bestuurder, zijn waardevolste kabinetslid, en ze beschuldigden hem vals en wilden hem laten doden, zodat de koning die man zou verliezen. Daarna zouden ze misschien onderling om zijn positie kunnen wedijveren zodra die vrijgekomen was.

Er staat:

16

Het complot en het gebedsverbod

De bestuurders kwamen vervolgens als groep naar de koning. De Engelse vertaling waarop deze uitleg is gebaseerd, gebruikt hier het woord ‘thronged’, dat suggereert dat zij zich in een menigte om hem heen verdrongen. Mogelijk hadden ze zo veel satrapen meegebracht dat de koning niet gemakkelijk zou merken wie er ontbrak. Daniël was degene die ontbrak.

Ze zeiden tegen hem:

Toen zeiden deze mannen: Wij zullen tegen deze Daniël geen enkele grond voor een aanklacht vinden, tenzij wij iets tegen hem vinden in de wet van zijn God. Zo kwamen deze rijksbestuurders en stadhouders eensgezind bij de koning en zeiden het volgende tegen hem: Koning Darius, leef in eeuwigheid!

DANIEL 6:6-7

Daarna beweerden ze dat alle bestuurders, satrapen, raadslieden en adviseurs samen hadden overlegd om deze koninklijke verordening in te stellen. Dat was niet helemaal waar, want Daniël was een bestuurder en hij was niet bij dit overleg betrokken. Volgens hun voorstel moest iedereen die dertig dagen lang iets vroeg aan een god of mens, behalve aan de koning, in de leeuwenkuil worden gegooid.

Waarschijnlijk werd dit voorgesteld als een middel om er zeker van te zijn dat iedereen werkelijk loyaal was. Hij was een nieuwe koning. Het was een nieuw koninkrijk. Ze hadden de heerschappij overgenomen over een volk dat door een ander ras, de Chaldeeën, geregeerd was. Om er maar zeker van te zijn dat iedereen werkelijk loyaal was aan het nieuwe bestuur, stelden ze een periode van dertig dagen voor waarin de mensen de nieuwe koning moesten behandelen alsof hij God was, zonder hem enige concurrentie toe te staan. Gedurende die periode mocht tot geen enkele andere god worden gebeden. Ze schaften niet voorgoed alle andere godsdiensten af, maar stelden slechts een tijdsperiode in om Darius daar als de enige, onbetwiste leider te vestigen. Dertig dagen lang mocht niemand tot enige god bidden behalve tot hem.

Al de rijksbestuurders van het koninkrijk, de machthebbers, de stadhouders, de raadslieden en de landvoogden, zijn na onderling beraad van mening dat er een koninklijk besluit moet worden opgesteld en een verbod moet worden bekrachtigd, dat al wie binnen dertig dagen een verzoek zal richten aan welke god of mens ook, behalve aan u, o koning, in de leeuwenkuil zal worden geworpen.

DANIËL 6:8

Dat klopt. De wetten van de Meden en de Perzen hadden die bijzonderheid in hun rechtsstelsel: zodra iets tot wet was ondertekend, kon zelfs de koning het niet veranderen. Dat zien we ook in het boek Esther. Wanneer er eenmaal een wet was uitgevaardigd, kon de koning zelf die niet veranderen.

Daarom ondertekende koning Darius het geschreven decreet. Zij hadden het opgesteld en uitgeschreven en vroegen alleen maar om zijn handtekening. Hij had er niet goed over nagedacht, en blijkbaar merkte hij niet dat Daniël niet in de menigte stond en dat dit negatieve gevolgen voor hem zou hebben.

Daarop ondertekende koning Darius het bevelschrift en verbod.

DANIËL 6:10

17

Bidden in de richting van Jeruzalem

Als Daniël dit niet eerder had gedaan en het deze keer wel deed, zou het werkelijk een vertoon van bravoure zijn geweest, alsof hij wilde zeggen: ‘Ik ga deze mensen recht in hun gezicht trotseren.’ Ik weet niet of christenen regeringen die hen vervolgen openlijk horen te trotseren. Ik denk niet dat er iets mis mee is om ondergronds te werken als er vervolging is. Ik denk niet dat er iets mis mee is om discreet te zijn. Maar Daniël was eenvoudigweg niet van plan zijn gewoonten te veranderen. Hij was eraan gewend dit te doen, en hij zou ermee doorgaan. Geen decreet dat zijn leven in gevaar bracht wanneer hij dit deed, zou daar verandering in brengen. Hij leefde zijn leven voor God en zou zich niet onderwerpen aan kleinzielige tirannen die zijn relatie met God op wat voor manier dan ook wilden veranderen. Hij ging eenvoudigweg door zoals hij daarvoor had gedaan, zonder zich door de nieuwe dreiging te laten beïnvloeden.

Toen Salomo in 1 Koningen hoofdstuk 8 de tempel inwijdde, sprak hij een heel lang gebed uit waarin hij God iets vroeg. In zijn gebed schetste hij verschillende situaties waarin het volk kwaad doet en er een hongersnood, een invasie of een andere crisis komt. Hij vroeg God hen te horen als ze zich omkeerden en in de richting van de tempel baden. Dat is wat Salomo daadwerkelijk vraagt.

Bijvoorbeeld, in slechts een klein gedeelte van dat gebed, in 1 Koningen 8, vanaf vers 46 — dit is maar een van de vele alinea’s — zegt hij:

Wanneer zij tegen U hebben gezondigd — er is immers geen mens die niet zondigt — en U toornig op hen bent, en hen overlevert aan de vijand, zodat zij die hen gevangengenomen hebben, hen als gevangenen wegvoeren naar het land van de vijand, ver weg of dichtbij,

1 KONINGEN 8:46

Daniël bad dus in de richting van Jeruzalem, in de richting van de tempel. Er stond op dat moment geen tempel in Jeruzalem, maar daar had hij gestaan. Salomo zei:

Wanneer zij tegen U hebben gezondigd — er is immers geen mens die niet zondigt — en U toornig op hen bent, en hen overlevert aan de vijand, zodat zij die hen gevangengenomen hebben, hen als gevangenen wegvoeren naar het land van de vijand, ver weg of dichtbij, en zij het in het land waarheen zij als gevangenen werden weggevoerd, ter harte nemen, zich bekeren en tot U smeken in het land van hen die hen gevangengenomen hebben, door te zeggen: Wij hebben gezondigd en ons misdragen, wij hebben goddeloos gehandeld, en als zij zich in het land van hun vijanden die hen als gevangenen weggevoerd hebben, tot U bekeren met heel hun hart en met heel hun ziel, en tot U bidden in de richting van hun land, dat U aan hun vaders gegeven hebt, en van de stad die U verkozen hebt, en van het huis dat ik voor Uw Naam gebouwd heb, luistert U dan in de hemel, Uw vaste woonplaats, naar hun gebed en hun smeekbede en verschaf hun recht.

1 KONINGEN 8:46-49

Daniël sluit zich hier, denk ik, in gebed bij Salomo aan door zich elke dag naar Jeruzalem te richten, waar vroeger de tempel stond.

18

Daniëls vaste gebedsgewoonte

Drie keer per dag bidden was een voorbeeld dat hij misschien van David had overgenomen. In Psalm 55, vers 16 en 17, zei David:

Ik echter, ik zal tot God roepen en de HEERE zal mij verlossen. 's Avonds, en 's morgens, en 's middags zal ik klagen en kermen, en Hij zal mijn stem horen.

PSALMEN 55:17-18

Moslims bidden, denk ik, vaker dan dat in de richting van Mekka. Hoe vaak is het, zeven keer per dag? Vijf keer per dag? Maar David schiep blijkbaar een precedent dat Daniël volgde: drie keer per dag bidden — 's morgens, 's middags en 's avonds. Omdat Daniël zich in dit geval in een vreemd land bevond, bad hij in de richting van Jeruzalem.

Hij deed dat met de ramen open. Misschien deed hij dat altijd met de ramen open, gewoon om wat frisse lucht binnen te krijgen. Ik weet niet of hij dacht dat de ramen open moesten zijn om zijn gebeden verhoord te laten worden. Wat hier wordt vermeld, is dat hij niet de extra voorzorgsmaatregel trof om op zijn minst de ramen te sluiten. Misschien stonden de ramen meestal open en vormde dat geen belangrijk onderdeel van zijn gebed. Hij had zich door het bevel kunnen laten intimideren en kunnen zeggen: 'Ik blijf wel bidden, maar ik ga de ramen sluiten. Ik ga ervoor zorgen dat niemand mij kan horen.' Maar hij liet zich eenvoudigweg op geen enkele manier beïnvloeden. Hij zou zijn gewoonte niet doorbreken. Hij zou zich niet proberen te

verbergen. Hij zou de ramen niet sluiten. Hij zou gewoon tot God blijven bidden, doen alsof er niets gebeurd was en wel zien hoe het zou aflopen. En het liep inderdaad ergens op uit.

Toen Daniël te weten kwam dat dit bevelschrift ondertekend was, ging hij zijn huis binnen. Nu had hij in zijn bovenvertrek open vensters in de richting van Jeruzalem. Op drie tijdstippen per dag ging hij op zijn knieën, bad hij en dankte hij voor het aangezicht van zijn God, precies zoals hij voordien had gedaan. Toen kwamen deze mannen eensgezind bij zijn huis en troffen Daniël aan, terwijl hij bad en smeekte om genade voor het aangezicht van zijn God. Meteen kwamen zij naar voren en zeiden in de tegenwoordigheid van de koning over het verbod van de koning: Hebt u niet een verbod ondertekend dat iedereen die binnen dertig dagen een verzoek zou richten aan welke god of mens ook, behalve aan u, o koning, in de leeuwenkuil zou worden geworpen? De koning antwoordde en zei: Dat woord staat vast volgens de wet van Meden en Perzen, die niet mag worden herroepen. Toen antwoordden en zeiden zij in de tegenwoordigheid van de koning: Daniël, een van de ballingen uit Juda, heeft op u, o koning, en op het verbod dat u ondertekend hebt, geen acht geslagen, maar op drie tijdstippen per dag doet hij zijn gebed.

DANIËL 6:11-14

19

Darius probeert Daniël te redden

Hij kon zichzelf wel voor zijn hoofd slaan, zouden wij zeggen, want hij besepte dat deze mannen hem erin hadden laten lopen. Hij had er niet bij stilgestaan welke gevolgen dit bevel zou kunnen hebben voor iemand die zo waardevol voor hem was, iemand als Daniël.

Er staat dat hij zich inspande. Wat doe je precies tussen die ochtend en die avond om te proberen hem te redden? Waarschijnlijk zocht hij naar juridische precedentes. Waarschijnlijk raadpleegde hij rechtsgeleerden en probeerde hij erachter te komen of er een manier was om deze beslissing terug te draaien of voor Daniël een uitzondering te maken. Maar de wetten van de Meden en de Perzen konden niet worden veranderd. Daarom kon hij niets doen om hem op wettige wijze te redden.

Toen de koning dit woord hoorde, nam hij het zichzelf zeer kwalijk en hij zette zijn hart erop om Daniël te verlossen. Tot zonsondergang spande hij zich in om hem te redden.

DANIËL 6:15

Toen kwamen deze mannen weer eensgezind bij de koning en zeiden tegen de koning: Weet, o koning, dat het een wet van Meden en Perzen is dat geen enkel verbod of besluit dat de koning heeft opgesteld, veranderd mag worden.

DANIËL 6:16

Toen gaf de koning bevel en men haalde Daniël en wierp hem in de leeuwenkuil. De koning nam het woord en zei tegen Daniël: Uw God, Die u voortdurend vereert — Híj zal u verlossen.

DANIËL 6:17

Het komt bij me op dat hij één ding had kunnen doen, en ik weet zeker dat hij daaraan gedacht heeft: hij had de leeuwen kunnen voeren voordat hij Daniël erin liet zetten. Leeuwen jagen of doden over het algemeen niet wanneer ze gevoerd zijn. Ze jagen wanneer ze honger hebben. Hij had ze dus kunnen volproppen. Hij had daar een paar runderen naar beneden kunnen gooien en de leeuwen zich vol kunnen laten eten, en daarna Daniël naar beneden kunnen laten. Het zou behoorlijk onaangenaam zijn geweest om bij de leeuwen te zijn, maar waarschijnlijk zouden ze hem niet hebben aangeraakt.

Sommigen vermoeden misschien zelfs dat dit werkelijk gebeurd is: dat Darius zei: „Uw God zal u verlossen”, alsof hij optimistisch was dat Daniël er weer uit zou komen, maar dat zijn werkelijke optimisme gebaseerd was op het feit dat hij wist dat er iets gedaan was om ervoor te zorgen dat die leeuwen niet agressief zouden zijn.

Maar zo was het niet. Want aan het einde hiervan zien we dat, wanneer Daniël eruit wordt gehaald en zijn vijanden erin worden gegooid, de leeuwen zo uitgehongerd zijn dat ze de mensen die naar hen toe worden gegooid zelfs doden en opeten voordat die de bodem raken. De leeuwen hadden de hele nacht gevast en ze hadden honger, omdat ze het slachtoffer dat de avond ervoor aan hen was overgeleverd niet hadden kunnen opeten.

20

Daniël in de verzegelde leeuwenkuil

Vers 18:

Er werd een steen gebracht en op de opening van de kuil gelegd. De koning verzegelde die met zijn ring en de ring van zijn machthebbers, zodat de maatregel met betrekking tot Daniël niet veranderd kon worden.

DANIEL 6:18

Dit betekende dat niemand hem mocht openen. Dit lijkt sterk op wat er gebeurde toen Jezus begraven werd. De steen werd voor de opening van Zijn graf gelegd en de Romeinen brachten er een zegel op aan. Dat betekent niet dat ze hem met cement dichtmetselden, zodat niemand hem kon openen. In plaats daarvan werd met de zegelring van de heerser, waarschijnlijk Pilatus, een zegel op de steen aangebracht. Dat maakte duidelijk: „Niemand mag het wagen dit te openen. Dat is een schending van het gezag van de man die de ring draagt.”

Ook de leeuwen vastten die nacht.

Daniël heeft waarschijnlijk prima geslapen. De koning lag te woelen en te draaien. Hij had gezegd:

Je God zal je redden, maar dit was misschien meer een vrome wens dan een uitspraak van werkelijk sterk geloof. Hij sliep niet rustig, zoals hij gedaan zou hebben als hij echt geloofde dat God Daniël ging bevrijden.

Toen vertrok de koning naar zijn paleis. De nacht bracht hij vastend door. Geen enkele vorm van vermaak liet hij bij zich brengen. Zijn slaap was ver van hem geweken.

DANIËL 6:19

Dat deden de leeuwen ook.

Naar de leeuwenkuil gaan was het eerste wat hij deed toen hij 's morgens opstond, want als Daniël nog leefde, kon hij hem eruit halen. Hij had het gedaan. Hij had hem in de leeuwenkuil gegoooid. Aan de wet was voldaan.

Vroeg in de morgen, toen het licht werd, stond de koning op. Haastig vertrok hij naar de leeuwenkuil.

DANIËL 6:20

Treurt hij om de dood van Daniël? Als dat zo is, zou het nogal dwaas zijn om tegen Daniël te praten, zelfs om naar Daniël te roepen. Het kan een klagende stem zijn in de zin dat hij berouw heeft. Hij heeft er berouw van dat hij Daniël in die positie heeft

gebracht door die wet achteloos te ondertekenen. Op dit moment weet hij niet of Daniël hem zal horen of niet, maar hij roept met een klagende stem naar Daniël.

21

God sluit de muilen van de leeuwen

Toen hij in de nabijheid van de kuil gekomen was, riep hij naar Daniël, met droeve stem. De koning nam het woord en zei tegen Daniël: Daniël, dienaar van de levende God, heeft uw God, Die u voortdurend vereert, u van de leeuwen kunnen verlossen? Toen sprak Daniël tot de koning: O koning, leef in eeuwigheid!

DANIEL 6:21-22

Daar zit een klein steekje onder water in. Je hebt mij naar deze terechtstellingsplaats gebracht, terwijl ik niet werkelijk een misdaad had begaan. Dat is niet echt goed. Maar het ging er vooral om dat Daniël onschuldig was voor God en dat Hij hem daarom in het gelijk stelde en bevrijdde.

Dit lijkt sterk op het verhaal van Sadrach, Mesach en Abed-Nego. Ze werden in een situatie gebracht waarin de vurige oven tot een zekere dood zou hebben geleid, maar er was daar een engel, of iemand anders, bij hen. Zo zien we dat God Zelf, of Zijn engelen, Zijn volk beschermt tijdens hun ballingschap in Babylon. Dat is een van de dingen die het boek Daniël naar voren brengt: hoewel Gods volk uit het Heilige Land verbannen is, is God niet tot het Heilige Land beperkt. God is ook bij hen in Babylon. Hij doet daar wonderbaarlijke dingen en bevrijdt hen wanneer Hij dat wenst te doen.

Mijn God heeft Zijn engel gezonden en Hij heeft de muil van de leeuwen toegesloten. Ze hebben mij geen letsel toegebracht, omdat ik voor Hem onschuldig ben bevonden. Ook tegen u, o koning, heb ik geen misdaad begaan.

DANIEL 6:23

Net als bij de mannen die uit de vurige oven kwamen, hing er geen rooklucht aan hem. Er was niet het geringste gevolg te merken. Je kon niet zien dat Daniël die nacht niet in zijn eigen bed, in zijn eigen kamer, had geslapen, omdat hij op zijn God vertrouwde.

22

Daniëls redding door geloof

De uitspraak dat de leeuwen hem helemaal geen kwaad hadden gedaan omdat hij in zijn God geloofde, wordt in Hebreeën hoofdstuk 11 in iets andere bewoordingen herhaald. Daar worden de grote dingen opgesomd die tot stand werden gebracht door mensen die in God geloofden, dat wil zeggen, door hun geloof. Hebreeën 11 spreekt over verschillende gevallen van mensen in het Oude Testament die heldendaden verrichtten of op indrukwekkende wijze werden bevrijd vanwege hun geloof.

Hebreeën 11:33 zegt:

Zij hebben door het geloof koninkrijken overwonnen, gerechtigheid in praktijk gebracht, beloften verkregen, muilen van leeuwen gesloten.

HEBREEËN 11:33

Deze verwijzing naar het toesluiten van de muilen van leeuwen is waarschijnlijk een verwijzing naar Daniël. Natuurlijk werden zowel David als Simson lichamelijk van leeuwen verlost, maar bij hen werden de muilen van de leeuwen niet toegesloten. De leeuwen werden juist overwonnen en gedood. In dit geval was het natuurlijk een engel

die ervoor zorgde dat de muilen van de leeuwen werden toegesloten. De schrijver van Hebreëën verwijst dus zeker naar Daniël, en waarschijnlijk in vers 34 naar Sadrach, Mesach en Abed-Nego, waar staat dat zij:

Zij hebben de kracht van het vuur geblust, zij zijn aan de scherpte van het zwaard ontkomen, zij hebben in zwakheid kracht ontvangen, zij zijn machtig geworden in de oorlog, legers van vreemden hebben zij op de vlucht gejaagd.

HEBREEËN 11:34

Geloof. Er staat:

Zij hebben door het geloof koninkrijken overwonnen, gerechtigheid in praktijk gebracht, beloften verkregen, muilen van leeuwen gesloten.

HEBREEËN 11:33

Dat is wat er in Daniël 6:24 staat:

Toen Daniël uit de kuil was getrokken, werd er geen enkel letsel bij hem aangetroffen, omdat hij op zijn God had vertrouwd.

DANIËL 6:24

Geloof leek in het Oude Testament datgene te zijn wat een beroep deed op de kracht en het behoud van God.

En dan vers 24:

Toen werd de koning zeer verheugd daarover, en hij beval Daniël uit de kuil te trekken. Toen Daniël uit de kuil was getrokken, werd er geen enkel letsel bij hem aangetroffen, omdat hij op zijn God had vertrouwd.

DANIËL 6:24

23

Oordeel, koninklijk bevel en slot

Dat waren heel wat leeuwen, want er waren heel wat satrapen en hun vrouwen. Er zouden hier meer dan tweehonderd mensen in geworpen zijn, dus er moet een werkelijk grote groep leeuwen zijn geweest. Het kan zijn dat slechts enkele mensen werden verslonden voordat ze de grond raakten, en dat dit aanleiding gaf tot de uitspraak dat hun botten werden gebroken voordat ze de bodem raakten. Het kan zijn dat sommige leeuwen er wat langer over deden om sommigen van hen te verslinden, want er zouden heel wat leeuwen nodig zijn om zo veel mensen snel op te eten. Hoe dan ook, deze vrouwen wensten bij die gelegenheid dat ze met iemand anders waren getrouwd.

Toen schreef koning Darius aan alle volken, natiën en talen die op de aarde wonen:

Vervolgens beval de koning en men haalde die mannen die Daniël openlijk hadden beschuldigd, en men wierp hen, hun kinderen en hun vrouwen, in de leeuwenkuil. Zij hadden de bodem van de kuil nog niet bereikt, of de leeuwen maakten zich van hen meester en verbrijzelden al hun beenderen. Toen schreef koning Darius aan alle volken, natiën en talen die op heel de aarde woonden: Moge uw vrede toenemen!

DANIËL 6:25-26

Zijn vorige decreet hield in dat zij dertig dagen lang tot geen enkele god mochten bidden, met inbegrip van de God van Daniël, behalve tot Darius. Nu die dertig dagen voorbij zijn, moet iedereen op zijn minst ontzag hebben voor de God van Daniël. Hij zegt niet dat ze noodzakelijkerwijs moeten bidden, maar ze moeten beven en vrezen voor de God van Daniël.

Er wordt door mij bevel gegeven dat men in heel het machtsgebied van mijn koninkrijk zal beven en sidderen voor het aangezicht van de God van Daniël, want Hij is de levende God, en houdt voor eeuwig stand. Zijn Koninkrijk gaat niet te gronde, en Zijn heerschappij duurt tot het einde.

DANIEL 6:27

Zo was deze Daniël voorspoedig tijdens de regering van Darius en tijdens de regering van Kores, de Pers. Nu zou je kunnen zeggen: „Daar hebben we een rechtstreeks contrast tussen Darius en Kores, dus hij kan niet dezelfde persoon zijn.” Maar zo eenvoudig ligt het niet. Het woord „en” kan in het Hebreeuws „zelfs” betekenen, en sommigen vatten dit vers op als een vers dat de twee met elkaar vereenzelvigt. Dan zou er namelijk staan dat Daniël voorspoedig was tijdens de regering van Darius, zelfs — ofwel, dat wil zeggen — tijdens de regering van Kores, de Pers.

Het Hebreeuws kan zo worden weergegeven, al hoeft dat niet per se. Het kan beide kanten op. De lezer moet al weten of Kores, de Pers, dezelfde persoon is als Darius, de Meder, om de zin te kunnen begrijpen. De oorspronkelijke lezers wisten ongetwijfeld, omdat zij dichterbij die situatie stonden dan wij, of hij hen met elkaar vereenzelvigde of juist van elkaar onderscheidde. Voor ons is dat moeilijker. Wij leven tenslotte 2.500 jaar later en moeten werken met fragmentarische archeologische vondsten en historische informatie.

Wanneer we bij hoofdstuk 7 komen, komen we bij wat veel mensen als het hoogtepunt van het boek Daniël beschouwen, misschien zelfs van het Oude Testament zelf. Het Koninkrijk van de Messias wordt in zeer verheven bewoordingen beschreven en in verband gebracht met Zijn verhouding tot andere koninkrijken, net als in hoofdstuk 2. In grote lijnen gaat het om dezelfde tijdsperiode als in de droom van Nebukadnezar in

hoofdstuk 2, maar er worden andere beelden, nieuwe gegevens enzovoort naar voren gebracht. Het is de enige plaats in het Oude Testament waar naar Jezus wordt verwezen als de Zoon des mensen. Dat werd natuurlijk Jezus' favoriete titel.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Daniël 5:1
- Daniël 5:2-3
- Daniël 5:3
- Daniël 5:5
- Daniël 5:25
- Daniël 5:6
- Daniël 5:7
- Daniël 5:10
- Daniël 5:11-12
- Daniël 5:13-16
- Daniël 5:17
- Daniël 5:18-21
- Daniël 4:25-26
- Daniël 5:22
- Daniël 5:23-24
- Daniël 5:26
- Daniël 5:27
- Daniël 5:28
- Daniël 5:29
- Daniël 5:30
- Daniël 6:1
- Daniël 6:2
- Daniël 6:4
- 2 Koningen 22:7
- Kolossenzen 3:22-24
- 2 Korinthe 4:2

- Daniël 6:6-7
- Daniël 6:8
- Daniël 6:10
- 1 Koningen 8:46
- 1 Koningen 8:46-49
- Psalmen 55:17-18
- Daniël 6:11-14
- Daniël 6:15
- Daniël 6:16
- Daniël 6:17
- Daniël 6:18
- Daniël 6:19
- Daniël 6:20
- Daniël 6:21-22
- Daniël 6:23
- Hebreëën 11:33
- Hebreëën 11:34
- Daniël 6:24
- Daniël 6:25-26
- Daniël 6:27

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.